

Αφορμή

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
yannis.kalo@gmail.com • no14me.blogspot.gr

Απάρνηση

» Άρης Μαραγκόπουλος (εκδόσεις Τόπος)

Το καρτερούσα το βιβλίο αυτό και έσπευσα να το πιάσω στα χέρια μου να την κυκλοφορία του σκεδόν. Σε μια εκδοτική πραγματικότητα που δεκάδες νέοι δημιουργούν, λιγότερο ή περισσότερο άγνωστο από τα πριν, απασχολώνται στο αναγνωστικό κοινό σε εβδομαδιαία βάση, υπάρχουν οι οι σταθερές, συγγραφείς που τα έργα τους προσιέει οι αναγνώστες με έναν ευδιάκριτο ορίζοντα προσδοκίων. Τέτοια είναι για μένα η περίπτωση του Άρη Μαραγκόπουλου, αν και στην προκειμένη περίπτωση, δεν περίμενα απλώς και μόνο ένα ακόμα βιβλίο δια χειρός του δημιουργού, με το τόσο ευρύ και πολυσυζητιές έργο στις αποσκευές του, αλλά και την ολοκλήρωση της τριλογίας «Οι κολυμβητές». Της Απάντησης προηγήθηκαν το Φίλστος, Φίλστος, Φίλστος και το Ω! Τι υπέροχο ανεκδοτή. Ήθελα να συναντήσω ξανά τα πρόσωπα, να επικρίνω την καθημερινότητά τους, ήθελα όμως και να βρεθώ ξανά στη λογοτεχνική επικράτεια του Μαραγκόπουλου.

Η ζωή τα έχει φέρει έτσι που οι κολυμπητές μαζί με όσους για ένα χρονικό διάστημα συναντήθηκαν, συζητήσαν, γλέντησαν, ρίσκαραν, έζησαν παρ'εξάς ενάντια στη διακύψι ιδιαιτεία και την πολιτική απειθεία, δεν βρίσκονται πια τόσο συχνά όπως παλιά. Η τριλογία αυτή, έτσι όπως ολοκληρώνεται με την Ανάρρηση, στέκεται κάπου στο διάκενο των λογοτεχνικών τριλογιών, από τη μια εκείνες που μόνο στο μυαλό του δημιουργού είναι τέλειες, αποτελώντας ένα ευνύκτο, συχνά δυοδιόκριτο ως προς τη συγγένεια, σχήμα, και σε εκείνες τις άλλες που η ιστορία, μαζί με τη ζωή των πρωταγωνιστών, προωθούνται από βιβλίο σε βιβλίο. Στην Ανάρρηση συναντάμε από τη μια γνώριμα πρόσωπα από τα προηγούμενα δύο βιβλία, αλλά ταυτόχρονα οι αρμοί σύνδεσης, χωρίς να χάνονται, χαλάρωνουν αρκετά.

Στο Ω! Τι ωραία εκδρομή ο Μαραγκόπουλος κατέφυγε αρκετά στις αναλήψεις από το παρελθόν, τόσο για τη σύνδεση με τα προηγούμενα, όσο και για να επιτύχει μια πυκνή σύσταση εξάρσεις επί του οποίου να μπορείς να σταθεί η συνέχεια της ιστορίας του. Στην Ανάληψη κάτι τέτοιο δεν είναι πρώτο ζητούμενο και παρότι η αναγνωστική απόλαυση είναι δεδομένη και δυνατή, η μιν γνωση των προηγούμενων βιβλίων να δυσκολεύει τον νεοεισεσθδ- ντα αναγνώστη. Είναι μια μεγάλη σύζητηση, κρατάει χρό- νια και ελάττωτα βρεία αποτελέσματα έχουν προκύψει, σχετικά με το πόσο ο συγγραφέας οφείλει να έχει τον αναγνώστη κατά νου, τη διευκλάνησή του. Εκαίσας ανα- γνωστικές και πλήρως υποκειμενικές είναι αυτές, εκείνο που ως αίσθηση μου άφησε το βιβλίο αυτό είναι πως εδώ ο δημιουργός κάτι τέτοιο δεν το έχει προτεραιότητα. Κάτι τέτοιο, έστω πως ίσχυι, δεν σημαίνει και πολλά, όκι τουλάχιστον αξιολογικά ή και ηθικά ακόμα αν προτιμάς, και, για να καταφύγω σε ένα κλισιό, πάντοτε χρήσιμο σε δύσκολε στιγμές, ο Μαραγκόπουλος γράφει το βιβλίο που ήθελε να γράφει. Και αυτό το βιβλίο, η Ανάληψη, είναι ένα διαφορετικό βιβλίο από τα προηγούμενα της τριλογίας, παρότι αναπόσπαστο εν τέλει κομμάτι της.

As ξεκινήσω απαριθμώντας ομοιοότητες/συνδυτικούς ιστούς: Ακλόνητα πολιτικά, μία διαρκής υπενθύμιση από μεριάς του Μαραγκόπουλου πως η δημιουργία είναι πράξη πολιτική, αναπόφευκτα τέκνο της εποχής της, του περπαλλόμενου μέσα στο οποίο έγκει ο καρπός. Πολύτιμο όχι με ένα τρόπο αφελή, όμως. Η δομή και η πλοκή δεν κατασκευάζονται επί της συγχρονίας, δεν βιάζεται το πολιτικό συμπέρασμα, η συσχέτιση με τα κοινωνικοπολιτικά σημαντικά: vice versa: η ιστορία, τα πρόσωπα, η ζωή τους, το κοινό εμβάδω που μοιράζονται είναι στέρεα, και, αναπόφευκτα, περιλαμβάνονται στο ευρύτερο πλαίσιο, καθορίζονται και διαμορφώνονται ως ένα βαθμό από το ως αντιστοιχία με τη ζωή του δημιουργού εκτός γραφής. Το βεβαίως είναι πολιτικό δικό των καρικατωρέων ως αποτέλεσμα, με το δικό του ο αναγνώστης θα αναφάνησε: καιροσκοπιός, καπιτλίστα νεκρών και πόνο. Από την άλλη, ο αποσιρευμένος από το ευρύτερο πλαίσιο μύθος, ο εκτός πραγματικότητας, εκτός της μεγάλης πραγματικότητας, παράγει αναχωρητικό και επιδείξει του προνομίου να μπορεί κάποιος να ζει και να δημιουργεί πέρα από τις στενωπούς. Και στις δύο περιπτώσεις μπορεί το αποτέλεσμα να είναι απολαυστικό, ακόμα και καλή λογοτεχνία, αν και με πόδια μάλλον κοντά. Οπότε, αυτό που κάνει ο Μαραγκόπουλος είναι πρωτίστως σημαντικό και ακολουθώς απολαυστικό.

Συνεχίζοντας την απαρίθμηση των κοινών της τριλογίας, σίγουρα θα πρέπει να αναφερθώ στα πρόσωπα, ακόμα και σε εκείνα που πια δεν είναι εν ζωή, τα στιγματισμένα από το παρελθόν, τα απόνερα παλιότερων συμβάντων, τις συνέχειες από τα νήματα που απλώθηκαν στα προηγούμενα δύο βιβλία. Οπότε, στην Αμείση του Μαραγκόπουλου δοκιμάζει να αφηθεί σε μία απολαυστική, εκ του αποτελέσματος, λογοτεχνική διήγ. Δεν αρείται στον νεώκοπο αναγνώστη στα χωράφια του εφήμερου και διευκολύνει πορεία χωρίς ταυτοχρόνα να τον ανταμείβει. Μπλερδευθήκατε; Ας δοκιμάσω να το διευκρινίσω, αν μπορώ.

Ίσως, σκέφτομαι, να βοηθήσει τον συλλογισμό μου η απόφαση να απαντηθεί το ερώτημα που ρωτάει η ζωή εν γένει. Θα δοκιμαστούν πλείστες λέξεις, αναποφεικτά καταφυγή σε διάφορες επιστήμες, και άκριη και πάλι θα βγει. Νισώθω πως παίρνω τα φώτα από το μυθιστόρημα και τα σπέρνω πάνω μου με κάτι τέτοιες μεγαλοστομίες. Όμως, θέλω να πιστεύω πως απλώς προσπαθώ και εγώ να καταλάβω ή/και να αναλύσω την αναγνωστική εμπειρία ενός. Η ζωή, λοιπόν, ζεύγη αντισθέτη, πολλαπλές γνώσεις θέσας και δράσης, το ανεξήγητο και το μάταιο. Πίσω στο μυθιστόρημα, τώρα, σκέφτομαι με ειδολογικούς και λοιπούς φιλολογικούς όρους, για παράδειγμα: Είναι ρεαλισμός; Και βέβαια είναι. Και η ποίηση, η μαγεία, το πανηγύρι, οι ιδέες, η θήκη, αυτό το Κι αν μη γκισίμοτε ποτέ, θα πολεμάμε πάντα, τι είναι; Μα ακριβώς αυτό κάνουν το μυθιστόρημα ακραία ρεαλιστικά, αυτή η υπερμηληπτική κανονότητα του Μαραγκόπουλου, το άθροισμα των αποχωρήσεων, το όλα είναι μέσα σε όλα. Και υπάρχει μια τέτοια ρεαλιστική απεικόνιση του κόσμου; Όχι, σίγουρα όχι.

Σας μιράζει διδασκίσιμος καὶ στράτευσιμος; Θεωρῶ ποὺ κάνει λάθος. Ἀν κάτι ἀρνεῖται καταστατικὰ το συγγραφὴς, τουλάχιστον ὅπως ἐγὼ τον διαβάζω, εἶναι ἡ μονομηνία, ἡ μὴ ὑπάρχει ἐναλλακτικὴ αὐτὸ ποὺ ἐπιχειρεῖται νὰ καθιερωθεῖ ὡς πραγματικότητα, τὸ ἀπορρο-μαῖο χωρὶς ἄλλο, νὰ ἐξεβῇ ἀπὸ τὸ δίπολο ποὺ ἀπὸ τὴ μὴ πλεῖστα ἐπιβάλλει μὴ θετικὴ ἐνέργεια, ἀντιμετρεῖ τὴν τοξικότητα (sic!) ποὺ ἐκείνο γεννᾷ ἀπὸ τὴν ἄλλην, τὴ θλίψη τῆς στρατευομένης ὑπάρχεις, τὸ κατὰσκαρ φορεμένο μαῦρο ροῦχο. Ἀπάντησι. Ἐπὶ ἐξάφρου ἀκράσιου ρεαλισμοῦ, τὸ λογοτεχνικὸ δένδρο εἶναι καρποῦσι ποικητικῶς. Ἡ ποικητικὴ καὶ ἀν θεωρεῖται δεδομένη ἰδιὸν τοὺ ἀναχωρητισμοῦ καὶ τοὺ μὴ πολιτικῶ, παρὸτι ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια συμβαίνει τὸ πᾶνταυτα αὐτὸ.

Διαβάζω ξανά όσα ως τώρα έχω γράψει. Αμφιβολία γεννιέται εντός μου. Μήπως έπρεπε να σταθώ περισσότερο κατά και απολειπτικά ίσως στο ίδιο το μυήτήριο, στα συστατικά και τα πρόσωπα, να αναφερθώ στην αναγνωστική απόλαυση με πιο απλά και συνάμα δορυμευδολόγια, να προσθέσω ίσως και κάποια θαυμαστικά; Η εκτίμηση στο έργο του Μαραγκοπούλου και κατά επέκτασης και στον ίδιο αναδορεμένο γεννά την επιθυμία το παρόν κείμενο να εκληφθεί από εκείνον ως ένα αντίδοτο. Πώς άραγε εκφράζουμε τον θαυμασμό μας χωρίς να είναι λόγια κούφια και κενά νοήματα; Δεν ξέρω τι κατάφερα. Εξ αρχής η πρόκληση ήταν δεδομένη, ένα κείμενο που θα σταθεί ανάσφιχτο συνομιλητής ενός τέτοιου βιβλίου.